

A Přílohy zúčastněného pozorování při individuálním kontaktu

Příloha 1) Týdenní záznam sebehodnocení

USMĚVÁČCI				
21. - 25. ledna 2013				
datum				
21.1.	EJ PSANÍ Dvěhří pera			
21.1.	EJ ČTENÍ Slabiky			
22.1.	Téma SKV hodiny			
23.1.	EJ PSANÍ Dvěhří pera			
23.1.	EJ ČTENÍ Slabiky			
23.1.	HV Kreslení do učebnic a praxí			

Příloha 2) Tabulka nejčastěji volených kritérií (tři úrovně)

Nejčastěji volená kritéria s popisem jednotlivých indikátorů

			
Úchop při psaní	Držím tužku podle pravidel.	Většinou držím tužku podle pravidel, občas potřebuji heslo správného držení	Nedržím tužku podle pravidel.
Téma hodiny	Pracuji podle zadání paní učitelky.	Většinou pracuji podle zadání, občas vyprávím o jiných věcech.	Nepracuji podle zadání a neustále vyprávím o jiných věcech.
Sezení při práci	Sedím u stolu, obě nohy mám pod stolem.	Sedím u stolu, občas se zhoupnu na židli, občas opírám koleno o lavici.	Neustále se houpu na židli, kolena si opírám o lavici.
Mluvení při psaní	Při psaní nemluví.	Při psaní většinou nemluví, občas něco řeknu.	Při psaní neustále vyprávím.
Rychlost psaní	Píši pomalu, všechna písmena leží na řádku.	Většina písmen leží na řádku, občas některé poskakuje nad, nebo pod řádkem.	Při psaní spěchám, všechna písmena poskakují různými směry.
Kreslení do učebnic a sešitů	Ve vyučování pracuji podle zadání paní učitelky, kreslím si jen o přestávce na zvláštní papír.	Ve vyučování většinou pracuji podle zadání, občas se zapomenu a namaluji si do učebnice obrázek.	Ve vyučování nepracuji podle zadání paní učitelky, do učebnic a sešitů si místo práce kreslím.
Čtení slabik	Všechna slova čtu podle slabik. Slova se třemi písmeny čtu „marťansky“.	Většinu slov čtu podle slabik, někdy zapomenu a přečtu je „marťansky“.	Slova nečtu podle slabik, všechna čtu „marťansky“.

Příloha 3) Týdenní záznam sebehodnocení (čtyři úrovně osvojení)

USMĚVÁČCI

1. - 5. dubna

datum	předmět / kritérium	ano	ano, ale	ne, ale	ne
					
2.4.	MAT PRÁCE V HODINĚ				
3.4.	CV TĚMA HODINY				
4.4.	MA KRESLENÍ DO KŘESLENÍ				
4.4.	CV čtení - 04				
4.4.	CV vezení při práci				

Příloha 4) Týdenní záznam sebehodnocení (nerozhodnost při volbě úrovně kvality)

USMĚVÁČCI

13.5. - 17.5. 2013

datum	předmět / téma	ano	ano, ale	ne, ale	ne
					
13.5.	Matem. kv. úk. 1. díl učebnice				
14.5.	MAT, kufcevní díl učebnice				
15.5.	ČJ, dělení píseň				
15.5.	M, kufcevní díl učebnice				
16.5.	ČJ, dělení píseň				

Příloha 5) Týdenní záznam inovovaný žákem o procentuální vyjádření

ZŠ Kunratice

Školní rok 2013/2014

Sebehodnocení

Jméno: _____

datum	předmět / kritérium	ano	ano, ale	ne, ale	ne
					
		100%	60%	30%	0%
26/5	velikost písmen je stejná		78% 23/30		
26/5	přepis		67% (70%)		
27/5	KLESNU HLAVU NA KONCI VĚTY.	87% 27/31			
28/5	slabiky čteš, větu je naprosto	100% 100%			

	ano	ano, ale	ne, ale	ne
				
Přicházím včas do vyučování a věci mám připravené na lavici				
Pracuji podle zadání a samostatně.				

Příloha 6) Pozorovací záznamový arch z individuální práce se sebehodnocením

Obsahuje:

- a) Zápis z 15 pozorovaných hodin individuální práce se sebehodnocením s komentářem
- b) Volný přepis 10 nahrávek individuální práce se sebehodnocením s komentářem

a) Zápis z 15 pozorovaných hodin individuální práce se sebehodnocením s komentářem

Pozorování 1

Datum: 21. 1. 2013

Předmět: český jazyk – psaní

Název kritéria: úchop při psaní

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Na otázku, jak by hodnotil dnešní práci, chtěl žák slyšet, co si myslím já a jak jej hodnotím. Nakonec si vybral symbol úrovně A. Na otázku proč si jej vybral, pokrčil rameny. Doplnila jsem jeho odpověď popisným způsobem.*

Komentář: U žáka přetrvával zlozvyk v úchopu při psaní. Zvolila jsem heslo, při jehož vyslovení si žák úchop opraví. Při vyslovení cíle hodiny a kritéria, nebylo ani jednou nutné heslo připomínat. Žák se intenzivně soustředil na správný úchop. Pomáhala vizualizace, symboly ležely na lavici před žákem.

Pozorování 2

Datum: 28. 1. 2013

Předmět: český jazyk - čtení

Název kritéria: čtení slabiky

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Na otázku, jak by hodnotil dnešní čtení slabik, žák již nepotřeboval slyšet, jak jej hodnotím já, ale vybral si „usměvák“ úroveň A. Na otázku proč odpověděl: „ Protože jsem pěkně četl ty slabiky.“*

Komentář: žák má z předchozího roku zkušenost s genetickou metodou čtení. Na doporučení odborníka jsme přešli na metodu analyticko-syntetickou. Na čtení slabik se žák musí soustředit, zaměřili jsme se proto na sledování této dovednosti. Žák se poprvé odpoutal od vnějšího hodnocení.

Pozorování 3

Datum: 4. 2. 2103

Předmět: český jazyk - psaní

Název kritéria: správný úchop

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Žák ukázal na úroveň A. Na otázku proč si jej zvolil, odpověděl, že se mu ani jednou nemuselo připomenout heslo správného úchopu.*

Komentář: Již při vyslovení toho, co budeme při dnešním psaní sledovat, si žák ihned opravil způsob úchopu, což vydrželo po celou dobu psaní.

Pozorování 4

Datum: 4. 2. 2013

Předmět: matematika

Název kritéria: kreslení do učebnice

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *: viděla jsem, že žák má silnou touhu dosáhnout nejlepšího výsledku, tzn. vybrat si v závěru symbol úrovně A. Ukazoval na něj a opakoval, že se mu moc líbí. Několikrát jeho ruka skončila na okraji sloupečků s příklady, kde si chtěl místo počítání něco nakreslit. Pokaždé se však zarazil, podíval se na mě, nebo na vystavené piktogramy na lavici a zarazil se. Vrátil se k počítání. Žák zvolil úroveň A. S jeho volbou jsem souhlasila, okomentovala jsem ji popisným způsobem.*

Komentář: Poprvé byla formu sebehodnocení přenesena i do vyučovací hodiny, při které žák pracuje společně se třídou. Důvodem bylo to, že často žák kreslil do učebnice své oblíbené motivy místo práce v hodině matematiky. Po společném rozhovoru na toto téma jsme se shodli v tom, že v hodině matematiky je úkolem žáka spíše počítání, než kreslení. Na stůl byly položeny symboly tří symbolů „usměváčků“ a sledovali jsme, jestli se podaří v hodině matematiky počítat, přitom nekreslit do učebnice.

Pozorování 5

Datum: 25. 2. 2013

Předmět: svět kolem nás

Název kritéria: spolupráce ve skupině

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *po zpětné vazbě, kterou získal v závěrečné reflexi od paní učitelky a spolužáků, velmi suverénně zvolil symbol úrovně A. Zdůvodnil jej tím, že přece spolupracoval s ostatními dětmi ve skupině.*

Komentář: Hlavní činností hodiny byla práce ve skupině. Sledovaný žák ihned po zjištění této činnosti zamířil ke koutku s časopisy a odmítal se jí účastnit. Navrhla jsem mu informaci o tom, že třída by jistě ocenila, kdyby pracoval společně s ostatními. Vysvětlila jsem, že to je způsob chování, díky kterému může zlepšit vztah ostatních spolužáků k sobě. Nabídla jsem mu, že přinesu symboly „usměváčků“ a že mu pomůžu v tom, aby získal toho nejusměvavějšího. Můj žák souhlasil. Vybral si skupinku a spolupracoval s ní v rámci svých možností na řešení společného úkolu. V závěrečné reflexi hodiny o této skutečnosti hovořily iniciativně samy děti, tuto skutečnost podpořila paní učitelka. Můj žák byl silně zasažen tímto úspěchem.

Pozorování 6

Datum: 11. 3. 2013

Předmět: český jazyk

Název kritéria: téma hodiny

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *„Dal bych si usměváčka.“ (úroveň A). Na otázku proč odpověděl: „Protože jsem už nepovídal o svých věcech a učil jsem se to, co jsi řekla.“*

Komentář: Toto kritérium jsem zvolila poté, co se žák snažil opakovaně odvádět pozornost od tématu hodiny. Snažím se žáka vyslechnout, abych navodila příjemnou atmosféru k výuce, některé dny však žák, v souladu se svou diagnózou, nevnímá časové omezení těchto rozhovorů. Navrhla jsem tedy, že symboly „usměváčků“ budou sledovat to, jestli se žák věnuje tématu hodiny. Žák je silně motivován získáním úrovně A, obává se toho, že jej nezíská.

Pozorování 7

Datum: 19. 3. 2013

Předmět: český jazyk - psaní

Název kritéria: psaní bez malování

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Žák si při závěrečném sebehodnocení zvolil úroveň B. Byl silně zklamaný tím, že nedosáhl úrovně A. Snažila jsem se slovně formulovat, co znamená úroveň B a ocenit to, že dokázal vybrat úroveň, která odpovídá i tomu, co jsem viděla já.*

Komentář: Toto kritérium jsem zvolila jako důsledek nové aktivity žáka, kterou je kreslení do písanky. Rozhodla jsem se, že rozšířím indikátory úrovně kvality o jeden navíc, budou tedy čtyři. Důvodem je předejít fixaci na úroveň A, také nabídnout žákovi širší škálu pro rozhodování. Zároveň s touto změnou jsem se rozhodla rozšířit a obohatit jednotlivé indikátory kvality navíc o slovní formu. Ke každému symbolu jsem přiřadila slova *ano* k úrovni A; *ano, ale* k úrovni B; *ne, ale* k úrovni C; *ne* k úrovni D. Od těchto vodících slov očekávám, že budou jakýmsi vodítkem v popisném způsobu

Pozorování 8

Datum: 23. 4. 2013

Předmět: výtvarná výchova

Název kritéria: téma hodiny

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Žák si vybral úroveň A. Zdůvodnil to tím, že si ho vybral proto, že pracoval tak, jak řekla paní učitelka. Potvrdila jsem jeho slova a ocenila zvláště to, že dokázal změnit svůj přístup k práci v hodině od naprostého odmítnutí k respektování požadavků učitele.*

Komentář: toto kritérium jsem navrhla ke sledování proto, že se můj žák rozhodl, že jej výtvarná výchova nebaví a že si bude malovat něco jiného. Vysvětlila jsem mu, že žák ve škole pracuje pod vedením učitele, kterého by měl poslouchat. Nabídla jsem, že přinesu symboly „usměváčků“ a zaměříme se na to, jestli je této dovednosti můj žák schopen.

Jakmile se objevily piktogramy na lavici, změnilo se chování mého žáka. Ještě chvíli nepracoval a přemýšlel, šlo vidět, že svádí vnitřní boj. Pak se připojil ke třídě a pracoval s mírným zpožděním podle zadání paní učitelky. Můj žák zalitoval, že už nemůže získat úroveň A, protože si chtěl kreslit něco jiného. Odpověděla jsem, že hodnocení začíná právě od této chvíle, tudíž šanci na úroveň A stále má.

Pozorování 9

Datum: 25. 4. 2013

Předmět: český jazyk

Název kritéria: třídění ú, ů

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Žák neměl s výběrem úrovně kvality potíže, protože se mu práce dařila a zvolil úroveň A, kterou jsem potvrdila.*

Komentář: Navrhla jsem mému žákovi sledování tohoto cíle, poprvé jsem se rozhodla vyzkoušet sledování vzdělávacího cíle. Když si vybral úroveň A, na otázku, co to vlastně znamená odpověděl, že A znamená, že to správně roztřídil. Potvrdila jsem jeho slova a přidala popisnou zpětnou vazbu.

Pozorování 10

Datum: 13. 5. 2013

Předmět: matematika

Název kritéria: kreslení do učebnice

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Jakmile uviděl můj žák ikony „usměváčků“ na lavici, vzdychl si, protože si uvědomil, že bude muset začít pracovat. Jeho zaujetí kresbou však dnes bylo příliš silné. Pomáhala jsem mu a připomínala jemně přítomnost „usměváčků“. Přesto si při závěrečném hodnocení zvolil úroveň C. Byl z tohoto výsledku smutný a zeptal se, jestli by mohl nakreslit „usměváčka“ trochu k úrovni dva. Řekla jsem, že pokud mi to zdůvodní, tak že v tom nevidím potíž. Vysvětlil, že nepracoval v matematice s příklady, kreslil, ale že se snažil některé vypočítat. Že by si vybral úroveň na rozhraní. Souhlasila jsem s ním, protože jsem viděla, že citlivě vnímá rozdíl mezi oběma úrovněmi a jejich rozlišení je pro něj důležité. Překvapilo mě, že neprotestoval s nakreslením do tabulky tak, jak se to stávalo na začátku práce se sebehodnocením.*

Komentář: Sledování tohoto kritéria jsem navrhla mému žákovi poté, co jsem viděla jeho nesoustředěnost a tendenci kreslit na okraj pracovního sešitu místo počítání příkladů. Důvodem tohoto počínání není v případě mého žáka nezáměr o práci v matematice. Většinu matematických prostředí má v oblibě a ta, ve kterých má těžkosti, mu jsou přizpůsobena, či nahrazena. U mého žáka je důvodem nízká motivace k učení obecně, což se při únavě projevuje ještě intenzivněji.

Pozorování 11

Datum: 23. 9. 2013

Předmět: matematika

Název kritéria: práce podle zadání a samostatná práce

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *při sebehodnocení se žák rozhodoval mezi úrovní C a D. Viděla jsem, že přemýšlí o tom, jakého výsledku dosáhne. V rozhodování jsem mu pomohla tím, že jsem popsala úroveň D a zeptala jsem se, jestli to odpovídá jeho výkonu. Odpověděl, že ne, protože přece trochu vypočítal. Vysoudil z toho, že si zaslouží úroveň C. Zeptala jsem se, jestli ho tento výsledek těší, odpověděl, že ne. Na otázku, jestli může udělat něco proto, aby se zlepšil, odpověděl, že se příště pracovat jak řekne paní učitelka. Viděla jsem, že jej výsledek netěší, ale nezdráhal se zvolit si úroveň, která není nejlepší. Na otázku, jestli by mu pomohl semafor, odpověděl, že ano a že to příště zkusí.*

Komentář: V úvodu hodiny matematiky jsem viděla, jak se žák zajímá o jiné aktivity a proto jsem navrhla, že se zaměříme na sledování toho, jestli dokáže pracovat podle zadání učitele a samostatně. Zvolila jsem toto kritérium proto, že náplň této části hodiny byla úměrná schopnostem žáka a tudíž mohl získat pozitivní zkušenost se samostatnou prací v hodině. Požádala jsme žáka, aby si pro tuto činnost připravil semafor, s jehož použitím má zkušenost. Semafor však nepoužil ani jednou, cvičení, která dostal a která dokáže samostatně vypočítat, téměř nesplnil.

Pozorování 12

Datum: 11. 12. 2013

Předmět: český jazyk-čtení

Název kritéria: klesání hlasu na konci věty

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *žák vyhodnotil kritérium úrovní B. Když byl vyzván k vysvětlení, odpověděl, že skoro všechno přečetl správně, jen trochu se mu to nepovedlo. Souhlasila jsem s jeho výběrem, zopakovala jsem, co řekl, a doplnila jsem o další možnost vyjádření.*

Komentář: Žák se rozhodl spontánně, neměl potíž s výběrem dosažené úrovně. Rozhodl se sám a nepotřeboval slyšet nejprve můj názor, jak se tomu stávalo dříve.

Pozorování 13

Datum: 12. 2. 2014

Předmět: vyučování

Název kritéria: aktivní práce

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *žák si v závěru výuky vybral z nabídnutých úrovní úroveň A a zeptal se, co si myslím já. Potvrdila jsem jeho volbu a popsala jsem konkrétní situace z průběhu vyučování, ve kterých pracoval aktivně.*

Komentář: Žák přišel do školy, měl chuť do práce, nabídla jsem mu, jestli by nechtěl vyzkoušet aktivní práci během celé výuky. Se zájmem zvedl obočí a řekl, že bychom to mohli zkusit. Symboly sebehodnocení ležely po celou dobu výuky před žákem na lavici, občas jsem mu hodnotící oblast připomněla. Žák byl velmi potěšen z úspěchu, říkal, že se mu to ve škole líbí.

Pozorování 14

Datum: 12. 3. 2014

Předmět: český jazyk

Název kritéria: plynulé čtení

Volba kritéria: žák

Popis: *z nabídnutých úrovní kvality si žák vybral úroveň A. Na moji otázku, co to znamená, ať mi to zkusí vysvětlit, odpověděl, že četl pěkně a nezastavoval se. Řekl, že to čtení bylo legrační a moc se mu líbilo. Zeptala jsem se, čím se mohlo stát, že tak pěkně četl. Odpověděl, že to může být tím, že čtou každý den doma s maminkou.*

Komentář: V úvodu hodiny jsem se zeptala, v čem by se chtěl žák ve čtení zlepšit. Odpověděl, že by chtěl umět číst pěkně, jako děti ve třídě. Otázkami jsem mu pomohla vyvodit termín „plynulé čtení“. Poprvé žák dokázal vyvodit kritérium sám.

Pozorování 15

Datum: 19. 3. 2014

Předmět: český jazyk

Název kritéria: sezení při čtení

Volba kritéria: žák

Popis: *žák zvolil úroveň B. Na otázku odpověděl, že to znamená, že skoro pořád seděl pěkně, ale ke konci se trochu vrtěl.*

Komentář: V úvodu hodiny jsem se zeptala, v čem by se chtěl můj žák zlepšit ve čtení. Když žák přemýšlel a nevěděl, navrhla jsem mu některá kritéria z minulosti. Žák spontánně navrhl „sezení při čtení“ a zdůvodnil tím, že se správné sezení ovlivní čtení, protože nebude mít koleno pod bradou a líp uvidí na písmenka. Viděla jsem, že návrh kritéria podle jeho uvážení v něm vyvolává pocit důležitosti v tom, že se podílí na kvalitě přístupu k učení. O to víc mě překvapilo, jak dokáže sebekriticky zvolit úroveň B, což jsem ocenila. Žák si upravil sebehodnotící škálu tím, že ji obohatil o procentuální škálu. Byl rád, když jsem tuto aktivitu přijala. Škála vypadá takto: úroveň A 100-90%, B 80-60%, C 50-30%, D 20-0%. Procentuální vyjádření zkoumaný žák různě modifikuje.

b) Volný přepis 10 nahrávek individuální práce se sebehodnocením s komentářem**Nahrávka 1**

Datum: 7. 3. 2013

Předmět: český jazyk-psaní

Název kritéria: úchop při psaní

Volba kritéria: výzkumník

Popis: *Zpočátku žák nerozumí tomu, co požaduji, nedokázal se soustředit na otázku, nakonec s dopomocí vybral jednu ze tří předložených možností*

Komentář: žák odvádí hovor od sebehodnocení k tématu ciferníku hodin a k telefonu. Pomocí návodných otázek pojmenovává jednotlivé symboly hodnocení, ale je pro něj velice těžké se soustředit. Volí úroveň A, pomocí návodných otázek se nedaří slovní pojmenování, provádím popisnou zpětnou vazbu, otázkami se snažím získat reakci žáka, jeho souhlas či nesouhlas.

Nahrávka 2

Datum: 18. 3. 2013

Předmět: český jazyk-psaní

Název kritéria: úchop při psaní

Volba kritéria: žák s dopomocí

Popis: *Žák zvolil úroveň A. Na otázku proč žák automaticky odpověděl: "Soustředil jsem se na držení pera." Nehledal slova, výrazně se zlepšila formulace. Nabídla jsem žákovi také své hodnocení, abych podpořila a obohatila způsob a formulaci a pomohla mu ve vyjadřování a pojmenovávání.*

Komentář: Žák s dopomocí vybírá kritérium hodnocení, hledá formu vyjádření jednotlivých úrovní pomocí návodných otázek. Žák kreativně vyrábí ukazatel (tužka), který se v průběhu práce pohybuje po dosažených úrovních symbolů.

Nahrávka 3

Datum: 21. 3. 2013

Předmět: český jazyk-psaní

Název kritéria: držení pera

Volba kritéria: žák

Popis: *Žák volí kritérium suverénně. Na otázku, jak se mu práce dařila, si vybral úroveň A. Na otázku, proč si ji zvolil, odpovídá: „Držel jsem to dobře“.*

Komentář: Nebyli jsme v obvyklém prostředí, ale v náhradní třídě, v závěru přišly do třídy děti o chvíli dřív, můj žák v závěru rozhovoru ztrácel koncentraci, neměl chuť více hovořit, protože slyšel hlasy z chodby. Rozhovor byl zrychleně ukončen potvrzením úrovně A.

Nahrávka 4

Datum: 21. 3. 2013

Předmět: český jazyk-čtení

Název kritéria: čtení dvojhlásky ou

Volba kritéria: žák

Popis: *Žák používá fix, jako ukazatel aktuální úrovně. Zvolil suverénně úroveň A.*

Komentář: Žák suverénně zvolil kritérium podle toho, co se právě ve čtení učí. Učí se dvojhlásku OU, proto zvolil to, že „usměváčci“ budou sledovat, jak čte ou. Vyjadřuje se spontánněji, živěji reaguje na otázky. Stále souhlasí s tím, abych mu i já poskytla zpětnou vazbu. Popisně reaguji na jeho zvolenou úroveň, nabízím tak svému žákovi další varianty možného popisu pro příště.

Pro příští týden rozšířím indikátory o jeden navíc, budou tedy čtyři. Chci předejít fixaci na úroveň A, kterou vnímám.

Nahrávka 5

Datum: 10. 4. 2013

Předmět: český jazyk-psaní

Název kritéria: sezení při čtení

Volba kritéria: žák

Popis: *žák si vybral úroveň jedna, na otázku, co by „usměváček“ řekl, odpověděl: „Nedělal jsem nic nohama“. Potvrzují žákův popis a připojuji pojmenování jednotlivých úrovní. Žák mě doplňuje, spolupracuje na společném popisu úrovní, reaguje na své dovednosti. Svěřuje se s tím, že se neumí rozhodnout mezi úrovní A a B. Ptá se, co si o tom myslím já. Je nespokojen se svou nerozhodností. Nabízím mu potvrzení jeho rozhodnutí, argumentuji porovnáním s úrovní B, která neodpovídá jeho výkonu. Rád přijímá.*

Komentář: žák samostatně volí kritérium „sezení při čtení“, dokonce na základě otázky konkretizuje, že jde o to, aby chodidla byla na zemi. Reaguje tak na náš rozhovor na toto téma, kdy jsme našli spojitost mezi tím, jak žák sedí a úchopem psací pomůcky. Žák odpovídá bez zaváhání, je spontánní, vtipkuje, formulace pro něj není problém.

Nahrávka 6

Datum: 6. 5. 2013
Předmět: český jazyk-psaní
Název kritéria: sezení při psaní
Volba kritéria: žák

Popis: *Na otázku, jak se ti dařilo, odpověděl žák: „Usměvavého“. Požádala jsem jej o vysvětlení toho, co to znamená. Žák popsal, že to znamená, že seděl rovně a měl obě nohy na zemi. Potvrdila jsem jeho slova tím, že jsem mu ani jednou nemusela připomínat heslo správného úchopu.*

Komentář: Žák spolupracuje při hledání kritéria i dosažené úrovně, živě komunikuje. Nabízím žákovi svůj názor, který přijímá. Potvrzuji jeho rozhodnutí stejným výběrem.

Nahrávka 7

Datum: 16. 5. 2013
Předmět: český jazyk-psaní
Název kritéria: správný úchop při psaní
Volba kritéria: výzkumník

Popis: Na otázku: „Jak se ti dařilo správné držení pera při psaní“ žák odpověděl, že dobře a vybral si úroveň B. Na otázku, co úroveň B znamená, odpověděl, že to nenapsal hezky. Zeptala jsem se na to, co usměváčci sledovali. Odpověděl, že sledovali správné držení pera. Zopakovala jsem otázku, kterého usměváčka by si tedy vybral za správné držení pera, zopakoval, že úroveň B. Odpověděl, že neví proč, jeho hlas zněl sklesle, působil zmateně. Navrhla jsem popis jednotlivých úrovní konkretizovaný na vybrané kritérium. Trpělivě poslouchal, společně jsme vylučovací metodou vyvodili úroveň A, kterou žák zakreslil.

Komentář: žák působil zmateně, zavinila to nehezka úprava písma, kterou se mu podařilo text napsat. Z toho důvodu zapomněl na zvolené kritérium a chtěl se ohodnotit za nepěknou kvalitu písma. Jsem ráda, že se nám podařilo vrátit se k původnímu kritériu a že si z tohoto zmatení odnesl pozitivní výsledek.

Nahrávka 8

Datum: 27. 5. 2013
Předmět: český jazyk-čtení
Název kritéria: sezení při čtení
Volba kritéria: žák

Popis: na otázku jak se ti dařilo sezení při čtení, odpověděl, že si vybral usměvavého. *Na otázku, co to znamená „usměvavého“, jak bys to popsal slovy, žák říká, že by to chtěl říct, ale že je to těžké. Přicházím na pomoc otázkami a společně vyhodnocujeme, jestli to bylo správné nebo ne. Potvrzuji popisem správného způsobu sezení, který jsem u žáka pozorovala.*

Komentář: společně s žákem hledáme kritérium, které by mu pomohlo zlepšit se ve čtení. Žák přemýšlí, komunikuje, touží nechat rozhodnutí na mně, nakonec volí jako kritérium „způsob sezení při čtení“. Před začátkem práce společně na příkladech vyvozujeme jednotlivé úrovně.

Nahrávka 9

Datum: 5. 6. 2013
Předmět: český jazyk-čtení
Název kritéria: intonace při čtení otázky
Volba kritéria: výzkumník

Popis: *na otázku, jak se ti práce podařila, odpověděl žák „Usměvavého“. Požádala jsem jej o popis toho, co tím myslí. Když si nevěděl rady, pomohla jsem mu vylučovacím způsobem popsat jednotlivé úrovně, až jsme došli k úrovni, ve které se žák poznal a zvolil si ji. Přidala jsem popis zlepšující se kvality čtenářství u mého žáka.*

Komentář: při volbě kritéria žák odpověděl, že by zvolil čtení, ty otázky. Nesoustředil se na odpověď, pokouším se zeptat se jiným způsobem. Reaguji na mého žáka a jako kritérium navrhuji způsob čtení různých druhů vět – oznamovací a tázací. Žák souhlasí.

Nahrávka 10

Datum: 6. 6. 2013

Předmět: český jazyk-psaní

Název kritéria: správný úchop při psaní

Volba kritéria: výzkumník

Popis: Na otázku: „Jak se ti dařilo?“ odpovídá, že dobře. Žák si vybírá úroveň B, zdůvodňuje tím, že jsem mu musela tajné heslo správného úchopu několikrát připomínat.

Komentář: žák reaguje a spontánně komunikuje. Je dobré, že je tento okamžik zachycen, protože to bylo poprvé, kdy můj žák neměl potíže ohodnotit se jinou, než nejlepší úrovní. Sleduji u něj snižující se závislosti na úrovni A.

B Přílohy zúčastněného pozorování žáka v kmenové třídě**Příloha 7) Dohoda mezi žákem, učitelem a rodiči**

strana 1

Dohoda mezi žákem, učitelem a rodiči

žák: [redacted]
ročník: [redacted]školní rok: 2013/2014
datum:

Milý [redacted]

během posledních dvou let jsi ve škole udělal veliký kus dobré práce. Blahopřejeme Ti, máme z Tebe velkou radost. Nyní se z Tebe stal žák třetí třídy. Znamená to, že ses hodně věci naučil, ale také, že Tě hodně věcí k učení teprve čeká. V minulých letech jsme společně vypořádali dva cíle, na které by byla potřeba se zaměřit. Jejich zvládnutí Ti usnadní pobyt a práci ve škole:

1. Přicházím včas do vyučování a věci mám připravené na lavici.
2. Pracuji podle zadání a samostatně.

Zvládnutím těchto činností se více přiblížíš kamarádům ve třídě a staneš se ještě více součástí kolektivu třídy. My dospělí Ti v dosažení cílů budeme ve škole i doma s radostí pomáhat. Na konci školního roku se opět setkáme a podíváme se, jak se Ti tyto dva úkoly podařilo zvládnout.

	ano	ano, ale	ne, ale	ne
Příchod do vyučování a příprava věcí na lavici.	Přicházím včas do vyučování a věci mám připravené na lavici.	Přicházím včas do vyučování, ale věci nemám připravené na lavici.	Nepřicházím včas do vyučování, ale snažím se rychle si připravit věci na lavici.	Nepřicházím včas do vyučování, nemám věci připravené na lavici.

	ano	ano, ale	ne, ale	ne
Práce podle zadání a samostatně.	Pracuji podle zadání a samostatně.	Pracuji podle zadání, ale s pomocí.	Nepracuji podle zadání, ale samostatně.	Nepracuji podle zadání, ani samostatně.

podpis rodičů:

podpis žáka:

podpis učitelů:

Sebehodnocení

datum:

Milý [redacted]
je konec školního roku, pojďme se společně podívat na to, jak se Ti podařilo zvládnout oba cíle. U každého cíle barevně vyznač úroveň, které jsi podle svého mínění dosáhl.

	ano	ano, ale	ne, ale	ne
Příchod do vyučování a příprava věcí na lavici.	Přicházím včas do vyučování a věci mám připravené na lavici.	Přicházím včas do vyučování, ale věci nemám připravené na lavici.	Nepřicházím včas do vyučování, ale snažím se rychle si připravit věci na lavici.	Nepřicházím včas do vyučování, nemám věci připravené na lavici.

	ano	ano, ale	ne, ale	ne
Práce podle zadání a samostatně.	Pracuji podle zadání a samostatně.	Pracuji podle zadání, ale s pomocí.	Nepracuji podle zadání, ale samostatně.	Nepracuji podle zadání, ani samostatně.

podpis rodičů:

podpis žáka:

podpis učitelů:

Příloha 8) ABCD indikátory kvality

SEBEHODNOCENÍ

A	PŘESNĚ ZVLÁDÁM, SAMOSTATNĚ A TVOŘIVĚ PRACUJI, POMÁHÁM A SPOLUPRACUJI
B	V PODSTATĚ ZVLÁDÁM, PLNÍM ZADANÉ ÚKOLY, PRACUJI SE ZÁJMEM, SPOLUPRACUJI
C	DOPOUŠTÍM SE DROBNÝCH CHYB, POTŘEBUJI POMOC UČITELE NEBO SPOLUŽÁKA, PRACUJI BEZ VĚTŠÍHO ZAUJETÍ
D	MÁM NEDOCSTATKY VE ZNALOSTECH, PRACUJI JEN S DOPOMOCÍ, NEZAPOJUJI SE

Příloha 9) Pololetní sebehodnocení

Jmenuji se! [] chodím do [] třídy.

Do školy chodím:

s nadšením

docela rád

rád jen někdy

nerad

Nejraději mám předmět TV VV protože

vyrábíme někdy hezké věci, v TV mám rád mračka hry a Lachod-hry

Chtěl bych se zlepšit v MATEMATICE

protože m. to moc nejde

Ve třídě bych ocenil interaktivní tabuli

protože je lepší než ta stará

Nejvíce na sobě oceňuji čtení

Jaké si myslím, že si zasloužím známky na vysvědčení:

předmět	známka	předmět	známka
chování	2	Čtení	2
kamarádství	4	Český jazyk	2
příprava pomůcek	2	Matematika	3
aktivita v hodinách	3	Skn	1
plnění DÚ	1	Vv	1*
spolupráce	2	Dv	1
pomoc ostatním	2	Aj	2
pořádek	2	Inf	1*
		Tv	1*
		Hv	1

Příloha 10) Ukázka sebehodnocení formou kamínek

Příloha 11) Ukázka sebehodnocení formou kolíčků

C Přílohy polostrukturovaného rozhovoru s vyučujícím

Příloha 12) Okruhy otázek rozhovoru

V jaké míře si zkoumaný žák osvojí dovednost sebehodnotit v porovnání s ostatními spolužáky se zaměřením na volbu kritéria, indikátoru kvality, popisného jazyka a formy?

Chování žáka ve třídě před dvěma lety a nyní (ve vztahu k učení)?

Kterých forem sebehodnocení se integrovaný žák ve třídě účastní? (písemná, slovní, škála) Je potřeba se mu v něčem přizpůsobit nebo pracuje společně s ostatními?

Ve kterých předmětech se sebehodnocení žákovi nejvíce daří?

Co je předmětem sebehodnocení ve vaší třídě, jehož se žák účastní (chování, klíčové kompetence, znalosti)?

S jakými problémy v rámci zavádění sebehodnocení ve třídě jste se u integrovaného žáka setkala?

Jaké vidíte slabiny a silné stránky při sebehodnocení žáků se speciální vzdělávací potřebou?

Příloha 13) Transkripce rozhovoru

V: Jaký byl vztah žáka k učení před dvěma lety a dnes. Jak se ve vztahu k učení chová dnes?

Vidíš nějaký posun, je vidět nějaká změna?

U: Vidím hlavně posun v tom, že teď dokáže pracovat samostatně. Osvědčily se červené a zelené karty, ten semaforek. Zkoumaný žák dokáže říct nebo spíš naznačit, kdy potřebuje pomoci. A to už mi připadá jako velký posun. Dokáže vlastně odlišit to, kdy pracuje samostatně a zaměří se na svoji práci, a kdy má pocit, že to nezvládá a požádá o pomoc. Pomoc je taková, jak bych řekla, jenom ťuknutí. Například dnes v matematice při prověrce si myslím, že to byla ukázka toho, jak to skutečně zvládá. Úkoly, které zvládá sám a na které si trufne, udělá sám. Když potřebuje malinko pomoci nebo poradit, tak si o pomoc požádá. To, že dokáže odlišit, kdy pomoc potřebuje, to mi připadá jako velký posun.

V: To na začátku, když si vzpomeneš, nebylo?

U: To na začátku právě vůbec nebylo. On pracoval vlastně jenom s dopomocí a neustále se ujišťoval v tom, že pracuje dobře. Doptával se, jestli to tak má být. Neustále žádal zpětnou vazbu od asistenta. Ať už to bylo v první třídě nebo když jsi přišla ty. Myslím si, že od toho se už odpoutal, že si to dokáže v hlavě srovnat. Samozřejmě ne na té úrovni, jako třeba děti ve třetí třídě. Ale přirovnala bych to třeba k dětem v první třídě, ty se taky neustále ujišťují u paní učitelky... a na konci první třídy dokážou pracovat samostatně. Tak já si myslím, že zkoumaný žák toto za ty tři roky zvládl. Co ty děti za jeden rok. Dokáže pracovat samostatně, a když potřebuje, požádá o pomoc. Tak tam vidím asi největší posun... Co se týče toho sebehodnocení, tak jsem si uvědomila, že zpočátku pracoval jenom na základě vnější odměny. Že se mu dávaly žetonky, bonbóny, smajlíky, sluníčka... On prostě potřeboval to viditelné ohodnocení, o které se mohl vizuálně opřít. Dnes už dokáže pracovat, ohodnotit se a dokončit úkol i bez vnějších motivačních prostředků. V tom vidím taky velký posun. Že si sám dokáže zhodnotit tu práci a myslím si, že k tomu přispívá takové to sebehodnotící prostředí tady ve třídě. Protože on vnímá, jakým způsobem si tady děti poskytují zpětnou vazbu tím dětským slovníkem, který je mu blízký. A že se od toho nepřímo také učí.

V: Kterých forem sebehodnocení se účastní ve třídě. Vidíš, že něco pro něj bylo nedostižné? Nebo co naopak dokáže dělat s ostatními?

U: Já si myslím, že se dokáže zhodnotit pomocí jednoduchých symbolů... tady děti taky používají smajlíky, on je také dokáže použít... že zná kritéria pro hodnocení v jednoduché formě. Že si dokáže stanovit počet bodů, které by dostal. Nebo jak jsi s ním pracovala na té škále s procenty... myslím si, že tím, jak jsou mu ta čísla blízká, tak tento způsob sebehodnocení je mu taky blízký a jak jsem to sledovala, tak si myslím, že se dokáže ohodnotit velmi spravedlivě. Dokáže říct 50% 70% 100% a navíc že ví, co si za tím má představit. Dokáže to i zdůvodnit. A to si myslím, že je hrozně důležitý, že to není jenom nějaké to symbolické

vyjádření nebo číselné vyjádření, ale že dokáže zdůvodnit, proč se takto hodnotí. Jeho vyjádření není stejné, jako u ostatních dětí, je jednodušší, ale dokáže to říct.

V: Že jde vidět, že tomu rozumí?

U: Ano že tomu rozumí, že ví, co se za tím jakoby skrývá. Pokud se jedná o hodnocení, kde jsou třeba v tabulce stanovená kritéria a je to verbálně složitější, tak tam se ztrácí. Musí to skutečně být například jedna věta, doplněná o nějaký symbol. Ale pokud jsou to složitější hodnocení, jako používají děti při sebehodnocení například v naší čtenářské dílně, kde mají kritéria a mají si zhodnotit kvalitu toho svého výkonu, tak tam si myslím, že to mu dělá problém, že se v tom ztrácí. Ale asi bych řekla, že důvodem je neschopnost vnímat verbální stránku, že se tam nemá jakoby čeho chytit.

V: Děkuji. Ve kterých předmětech se mu nejlépe daří to sebehodnocení?

U: Dobře se mu daří sebehodnocení v matematice a také si dobře dokáže zhodnotit písemný projev. V obou má podle mě vždycky oporu o tu vizuální složku. Tam jasně vidí, jestli se tvar písmene povedl nebo nepovedl. Dokáže posoudit, jestli písmena sedí na lince, jestli dodržoval velikost, vzdálenosti, jestli to je čitelné... tam si myslím, že to vnímá velmi dobře. Stejně tak v matematice... tam vidí množství sloupečků nebo příkladů, které udělal, takže se dokáže posoudit podle toho.

V: Oproti tomu například při té recitaci, tam bylo pro něj těžké cokoli rozeznat...?

U: Hm, cokoli. To, že se tady postavil a řekl nějaké čtyřverší, tak to byl pro něj maximální výkon... už to, že se naučil něco pamětně, bylo pro něj náročné. Natož aby se hodnotil. Stejně tak jsem si všimla, že když jsme třeba hodnotili práci ostatních dětí, tak on si všiml spíš té vizáže recitátora, než čehokoliv jiného... on má smysl pro estetické sladění, líbí se mu, jak je někdo oblečený, jak se usmívá, tak to hodnotí pozitivně... ale vůbec mu tam nejde o ten výkon... to si myslím, že je nad jeho rámeček. Ovšem i tady nastal posun v tom, že dokáže nejen hodnotit sám sebe, ale vyjadřovat se i k hodnocení těch ostatních... a to hlavně k chování... a myslím si, že je to také díky tomu, že každý týden provádíme vzájemné sebehodnocení... jak se kdo chová, takže začíná rozlišovat, ne, on opravdu rozlišuje mezi tím, co je pozitivní... to pěkné chování a mezi tím, co není... že takhle to není správně... přesto má asi sklon všimnout si víc těch negativních jevů než těch pozitivních. Ale i to tady také zaznělo, že hodnotil někoho, kdo mu pomohl... myslím si, že to přispívá i k tomu, že si vytváří hodnotový žebříček a že to je pro jeho vývoj hodně důležité. Myslím si, že pro dítě s poruchou autistického spektra jsou to věci hodně vzdálené. On vlastně už podle mě dokáže jak svoje chování zhodnotit, tak i přijmout hodnocení těch ostatních... už proti tomu tak neprotestuje a řekne ano, to nebylo dobře a jde bez řeči udělat černý puntík... že to přijme, že si uvědomuje, že se nezachoval dobře a že za skutek následuje určité hodnocení a on ho přijímá.

V: Tady si myslím, že pomohla síla toho kolektivu. Toto kdyby se dělo izolovaně, tak to tak krásně nepůjde. Ale to, jak on je neustále přesvědčován množstvím těch příkladů od spolužáků, tak mu to pomohlo...

U: Přesně, já si myslím, že vůbec pomáhají ty týdenní plány, i když u něho to úplně tak nekoresponduje s tím učivem (odchyly individuálního plánu pozn. výzkumníka)... on vnímá, že se nějakým způsobem hodnotíme. Nejen chování, ale i ty dovednosti, které získáváme. Každá vizuální opora mu pomáhá... semafor, kolíčky, kamínky... a tím, že zase má příklad v tom, jak se hodnotí ty děti, tak jemu to pomáhá při jeho vlastním sebehodnocení. Oni jsou pro něho takovým vzorem, jak se to dá dělat. On vlastně přijímá vzorce chování... on je nevytváří, ale přijímá... stejně tak ty písmenka ABCD a ty kamínky... tak tam si myslím, že se dokáže ohodnotit úplně stejně, jako kdokoliv jiný ve třídě... a myslím si, že to není formální... za tím je opravdu to vnitřní uvědomění. Nestalo se, že by někde položil kamínek jen proto, že to tam pokládají ostatní děti. On si uvědomuje to odlišení, že se třeba pozastaví nad tím, že někdo položil kamínek na CD a vnímá, že je to hodnocení nejhorší kvality a pozastavuje se nad tím... za písmenky opravdu vnímá tu kvalitu.

V: Děkuju. Další otázka se týká toho, co je předmětem sebehodnocení tady ve třídě. Jestli jsou to kompetence, znalosti, chování...

U: Účastní se sebehodnocení chování na konci týdne, kde vlastně hodnotíme i klíčové kompetence i znalosti... tady vidím, že vlastně dokáže ohodnotit nejen svou vlastní práci, ale současně dokáže to jednoduché hodnocení spolužákovi dát... a zároveň dokáže přijmout hodnocení od spolužáka, na základě kritérií, které byly předtím dané a se kterými je zvnitřněný. Na druhou stranu si myslím, že mu děti občas pomůžou, že to není úplně v něm, jak to třeba

má říct...ale myslím si, že se účastní sebehodnocení jako ostatní spolužáci a je schopen hodnotit jak chování, tak kompetenční dovednosti, tak vědomosti.

V: zajímalo by mě, jestli vnímáš nějaké problémy...když se vrátíš v tom roce zpět, jestli si říkáš, že to potřebovalo něco jiného, že bys něco změnila...?

U: Zpočátku jsem zaznamenala vlastně takové extrémy: buď se úplně zatracoval, nebo měl tendenci se přechvácet...jeho škála byla černobílá. Buď to bylo špatně, vůbec se mi to nepodařilo nebo řekl: ale já jsem to udělal a mám všechno. A teď si myslím, že se dokáže ohodnotit i na té škále mezi tím...že dokáže najít i to místo někde uprostřed.

V: Takže nedokázal být objektivní?

U: No, myslím si, že to byl takový dětský projev, protože malé děti se zpočátku tak hodnotí, v období ještě před vstupem do školy, vidí se černobíle a on to tak měl.

V: takže to souviselo s nevyzrálostí...

U: hm, hm

V: Chci se zeptat, jestli jsi postřehla nějakou slabinu nebo něco, co bys udělala jinak při zavádění sebehodnocení u integrovaného žáka...jestli existuje slabina v sebehodnocení integrovaného žáka?

U: já jsem se zamýšlela nad tím, jak jsme překonávali ten extrém...to černobíle vidění. Důležité bylo, že jsme nehodnotili věci jako celek, ale že jsme se dívali na jednotlivé kroky, které pak vedly ke splnění celého cíle. Když to vezmu třeba u psaní, tak jsme řekli třeba...toto písmenko se ti podařilo nebo na tomhle řádku je pěkných několik písmenek, našel bys je tam?...a on tím, že si označil jednotlivá písmenka nebo jednotlivá cvičení v matematice, tak pak tam viděl tu škálu...nedalo se jít od celku, třeba celého cvičení... ale hodnotit jednotlivé kroky a na základě toho si označoval, která část se mu povedla a která ne. Pak viděl, co mu jde a co ne... viděl ten poměr. Takže já bych příště asi šla opravdu od těch drobných krůčků sebehodnocení. Od jednotlivostí k většímu celku, být velmi konkrétní. No a slabiny při sebehodnocení, řekla bych, že potřebuje větší oporu, takové ujištění, že to dělá dobře. Nevím, jestli to je nebo není na závadu, že mu tu zpětnou vazbu poskytujeme. Potřebuje oporu, učitele, asistenta, dospělého, který mu to potvrdí, že to jeho sebehodnocení odpovídá realitě, ujištění, že je to správné, že to tak je. Další slabinu vidím i v tom, aby se sebehodnocení nestalo formálním, aby se nestalo, že si vybere smajlíčka nebo počet bodů nebo cokoli a nevidí za tím to, co se hodnotí...důležité je neustále to u něj konkretizovat a slovně doplňovat. Zpočátku to dělá ten dospělý, pak se o to pokouší sám. Ale důležité je, aby to nebylo formální. Tam si myslím, že je prospěšné prostřídávat formy sebehodnocení, aby si nezvykl na jednu, která se potom pro něj stane formalitou, tam vidím velké nebezpečí.

V: Jaké vidíš silné stránky sebehodnocení zrovna u těch integrovaných dětí, je jich tady víc, máš možnost to porovnat, jestli vidíš nějaký přínos?

U: no, já si myslím, že přínos obecně pro děti to má v tom, že si dokážou najít místo, kde se právě nacházejí a to, že si každý sám hlídá svůj pokrok. Řekne si: tady jsem, tohle musím udělat, abych se dostal dál. To je opravdu ten základ pro celoživotní sebe učení. Nejsem si tak úplně jistá, jestli to u integrovaných dětí takhle funguje, že si dokážou říct bez dospělého, kde jsem a co musím udělat, abych se dostal dál...tam si myslím, že opravdu potřebují průvodce, dospělého, který je cestou provází, že to sami nezvládají. Když vezmu některé děti tady ve třídě, tak to nedokážou samy a navíc mají tendenci se buď nadhodnocovat, nebo se hodně kriticky na sebe dívat...mají problém s objektivním sebehodnocením a jsou hodně závislí na zpětné vazbě od okolí. Proto si myslím, že je potřeba to dělat pomalinku krok za krokem od jednotlivostí, tak jako u dětí v první třídě od jednoho písmenka...

To, že se zkoumaný žák dokáže s pomocí objektivně sebehodnotit vnímám jako obrovský krok v jeho socializaci a v zařazení se do kolektivu i jiné skupiny. A to si myslím, že se podařilo, že to dokáže.